

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan.

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Calderón, 36.--Teléfono, 186.

Representació Administrativa á Barcelona
Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 " trimestre.
Un número sol.	0'20 ptas.
Anuncis á preus convencionals.	

Edició de propaganda

DEL COMPENDI DE LA

DOCTRINA CATALANISTA

premiat en lo Concurs Regionalista del

CENTRE CATALÀ de SABADELL

Y

Aprobat per la Junta Permanent de la UNIÓ CATALANISTA

Tirada 100.000 exemplars

Forma 'n opúscul de 32 planas en 8.ª, d' esmerada impressió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU 15 céntims.

Las demandas al engrós al Secretari del Centre Català de Sabadell.

COMPENDI DE LA DOCTRINA CATALANISTA

Fills de Catalunya, los que dormits en l' inacció y fatigats y avorrits per las derreras sotragadas de gueras xorcas, calieu desesperansats, esceptichs contemplant la llastimós espectacle dels governs que aquellas lluitas nos han llegat, desperteu, que 'l sol de lo regeneració de Catalunya ja despunta. Si encara en vostre cor una fibra os queda, de patriotisme, que ben segur que com á catalans la sentireu reviurer, recordeuvos de la pobre Catalunya, la vostre mare pátria, que os reclama vostres esforssos perque sent fam y set de llibertat com en sos millors temps de grandesa. Si coneixen sa opressió veniu ab nosaltres, ajudeunos en l' obra de son renaixament sumant vóstres esforssos als nostres y aixís mes prompte podrém donar l' empena al corruptor centralisme, causa de nostras desdixas. Si no coneixeu son passat y no temeu un pahorós pervindre, repasseu las planas d' aquest libret qual titul serveix d' epigrafe á n' aquestas ratllas y com nosaltres vos esglayareu d' un pervindre obscur, sembrát de novas desdixas si no socavém las arrels d' aquesta ideosincracia tòxica que té son temple á Madrit. Si creveu que en l' avenir mes y mes calamidades vindrán á afligir-nos extenuant fins á l' ultima gota las fonts totas de riquesa, llegiu també, allí hi trovaren los medis de deturar la ruína, allí hi travareu retratat nostre antieh esplendor, nostra actual decadencia y 'ls medis practichs y llogichs de rehabilitarnos.

I als que son catalanistas convensuts, llegiu també, sas planas vos farán mantenir encés en vostre cor l' amor á la desventurada Catalunya, y son redactat senzill y atractivol baix la forma de preguntas y respostas, vos sugerirà nous arguments pera la defensa de la santa causa del Regionalisme, además, cada conegút y amích que li regaleu un exemplar, podreu estar segurs que 'l faren adepte si es indiferent á la nostra causa, entussiasta si mira al catalanisme ab simpatía, donchs llegirá ab gust aquellas patrióticas planas.

En aquesta época d' escoltant primavera pera las nacionalitats que han suferit un hivern trist que las ha mitx corsecadas aytal publicació es de gran valua. Tant debó que las demés associacions regionalistas d' Espanya preguessin per patró la bella mostra de patriotisme del Centre Catalá de Sabadell, aixís sens dubte á no tardar gayre, totas las regions s' aixecarian á un sol crit reclamant sa autonomia.

Lo Centre Catalá, al empendrers lo tiratge de cent mil exem-

plars de la «Doctrina Catalanista» d' en Enrich Prat de la Riba y de 'n Pere Montanyola premiada en lo concurs per éll obert, ho feu oportuníssimament considerantho com á obra de gran propaganda pera nostres ideals. Perque aquest llibret va destinat á esser llegit per la majoria del fills de Catalunya, ja que fácil los hi será als catalanistas de bona voluntat, que n'hi há en totas las comarcas, l' adquisició d' exemplars pera repartirlos entre sos compatricis y aixís desde l' obrer al fabricant, desde 'l pagés humil al gran hisendat, desde 'l dependent meritori al comerciant, totas las clases socials, veurán, palpablement y ab irrefutables datos la riquesa y benestar d' ahir, la decadencia moral y material d' avuy y 'ls medis de normalisar tots los rams de l' activitat catalana, fentnos dignes del nom que nostres passats nos llegaren y que tant vergonyosament nos hem deixát arreballar per aquesta interminable serie de governs que han desmoralisat l' administració, han corruptut nostras sanas costums, han mancomunat totas las nostras antigas llibertats, han robat la forsa expansiva del comers y la marina, y en fi han convertit en cau de lladres cada cambra popular.

L' esfors del Centre Catalá s' veu correspost, ja que 'ls mes fermes catalanistas, comprenent la profitosa propaganda d' aytal opúscul, s' esforssan en enviar demandas, y á n' aquest' hora 'l nombre d' ellas es molt crescut.

Per nostra part no escasseijém la mes coral enhorabona á la patriótica Associació, ni deixém de felicitar al Catalanisme per aquesta nova empenta, que molt ha de contribuir á fer somnourer las adormidas energías del nostre poble.

Aixís sia pera major honra y profit de la Pátria catalana.
¡Visca Catalunya!

SECCIÓ POLÍTICA

Crisis: heus aquí la mágica paraula pera 'ls polítichs madrilenys.

No s' parla d' altra cosa en la capital de totas las Espanyas.

Las dissensions entre 'ls ministres, la incompatibilitat entre uns y altres caràcters, los disbarats comesos durant los temps de sa permanencia al poder y la por de presentarse á las Corts ab tant grós fato de tonterias han pogut mes que la seva propia voluntat y 'l seu propi decoro.

Per son gust encare rumbejarían la carterá per aquestos mons de Deu, fets una llástima pero cobrant la nómina y gangas *adyacentes*.

Pero á última hora han comprés que las comedias possavan de la ratlla y han tingut por del enfado del públich.

Tot depen ara de la delicadesa de 'n Sagasta segons la teoria canovista.

Aviat veurem la finura de epidermis del jefe lliberal fins ahont arriba.

* * *

No cal dir que ab motiu de la crisis, aplassada fins a l'arribada de la Cort de Sant Sebastian, tot *es júbilo hoy en el Madrid político*.

Júbilo s'enten per los que encara no han pescat cap empleo de la colla sagastina.

En cambi, pera *ls afortunats* mortals que tenian los ronyons cuberts per la nòmina mensual *todo es tristeza y tédio*.

Aquestos son per regla general las úniques conseqüències de las crissis espanyolas.

Los tips se'n van rectes cap al dejuni y los infelissos cessants, esmaperduts por la miseria, empenyan, alegroys, la cullera dels presupostos.

La mateixa disbauxa, igual desenfré, idéntica fartañera ministerial; lo que cambia son las personas que s'assentan a taula.

Los mismos collarés con diferentes perros.

* * *

Los personatjes del fusionisme que feyan el bot al *ilustre* jefe, son los que a horas d'are no saben pas per quin cantó girarse.

Los Gamazos, Montero Rias, Vega Armijos, Mauras y demés *ilustres* se troban are en la situació mes desairada que donarse puga.

Fins avuy tot han sigut alusions ben directas contra 'l ministeri; agravis coneguts de boca en boca y de plana en plana dels periòdichs; amenassas mes ó menos tapadas de dissentiments administratius ó politichs.

Are per lo que pugui ésser tot es saludar al jefe, ferhi antessalas, celebrarhi conferencias, rendirli acatament, vinclar l'espinada.

Valents caràcters los d'aquesta taifa fusionista.

Per'un bossi de pá's vendrian la gloria del cel si poguessin ésser dignes de mereixerla.

Al senyor Salmerón li han fet los portugueses una com un cove.

Sens fer cas de que l'*ilustre filósoph*, com 'ls seus li dihuen, era un moro de pau, que no feya mes que acceptar obsequis dels republicans de la vehina monarquia, y no considerant las *conseqüències inmensas* que 'l fet podria reportarlosi, l'han expulsat, tot campetxanos, del regne de Portugal, talment com si 's tractés d'un anarquista.

Reconexém que la cosa es forta; que no haguera tingut de succeir; mes que s'hi ha de fer?

Cada nació es lliure de son govern interior y per lo tant cada una pot tenir 'l seu modo de treurer Salmeron de casa.

Lo xistós del fet no es pas la expulsió en si; lo salat es qu' hagi recaygut justament en l'únic home que ha posat en son programa la federació ibérica per la unió d' Espanya y Portugal.

Si anirán esverats los portugueses, tractantse dels politichs espanyols, que ni respectan als que sembla voldrian la verdadera unió dels dos payssos.

¡Com se 'ls devia tractar per la gent de la corona castellana, que 'n tinguin tan mals recorts encare!

MES SOBRE LO DEL SOMATENT

En lo periodich barceloní LA RENAIXENSA hi hem llegit una correspondencia de Santa Coloma de Cervelló de la qual n' extreyem los següents párrafos per referir-se al assumpto dels porta-escopetas en quina patrintica campanya tant s' ha distingit lo Somatent de Santa Coloma.

Diu així:

«Passant á tema més agradable, dech manifestar que es consolador l' entusiasme que está despertant entre 'ls Somatens de tot lo Principat la aparició de las insignias catalanas. Ultimament han vingut importants demandas del Camp de Tarragoua, apart de nous encàrrechs de la part de Lleyda y de Girona, que asseguran cemplertament l' éxit de las faxas proposadas pel Somatent d' aquesta població.

A aquí ja se n' han cemensat á repartir, no haventse pogut fer avans per alló de que 'l sabater es lo més mal calsat. Efectivament: ha estat tal la pressa de servir la demandas de fora que 'ls d' aquí gayre be encara no las haviam vist, á no ser pera examinar las primeras provas.

Alguns se l' han posada ja á la escopeta y están mes ufanosos ab sa banda que si duguessin la de Capitá general. La veritat es que las insignias catalanas fan un efecte molt sério y distingit, tant com macarrónich era lo de las castellanas que alguns han ofert al estanquer del poble pera embolicar paquets de sa mercaderia cada cop que vagi á fer saca á Barcelona.

Es de notar que en las novas remesas pue van fentse s' hi ha afegit un viu negre á cada vora de cinta pera que ressalti más lo color gris de la tela, haventse adoptat ab gust aquest cambi indicat pel Somatent d' un poble de la Montanya, á fi de donar major varietat á las insignias d' un Cos com lo Somatent que es llògich fugir de tota uniformitat. Y sembla que fins la Comissió está disposada á admetre altras innovacions que sian de bon gust, si aixís se solicitan pera una forta remesa y ab la condició de no requirir major cost de fabricació, en qual cas deuria augmentarse lo preu de «tres rals» per faixa.

Aquestas diferencias de forma ó color en las insignias las créyem ben acceptables en obsequi al verdader carácter de las lliure que niugú te 'l dret de regatejarlo á la nostra Institució; y fins nos plauhen en quant responen al bell principi de la «varietat dintre la unitat» que sempre havia caracterisat y fet forta á Catalunya en sos millors temps.

Respecte á la observació que algú ha institut en fernes sobre si hi ha ó no permís de la Comissió Organisadora del Somatent pera l' ús de las faixas catalanas, devém fer avinent que 'l tal permís no 's necessita pera res, com tampoch se 'n necessita pera triarse l' arma, ni l' vestit ó calsat de cada hù. Qui altra cosa pretengués sostenir, defensaría sols una fase

més de la tirania obsorvent y centralisadora que ha malmenat tantas instruccions catalanas y que no devém consentir desnaturalisi de qualsevol manera al simpátich Cos del Somatent. Ningú, te dret á ferli llevar á un individu del Somatent sa faixa catalana de la escopeta, no poguent háverhi máy desobediencia sobre un punt en que no hi hadret á manar. Y perá 'l que volgués intentárlu devém guárdar los bons catalans tota nostra enteresa y tota nostra resolució de no dexárnos atropellar.

Hem dit aixó, sols pera desvaneixer corts rumors que 's fan córrer sobre unas influencias provinents de Madrid y que 's suposan (naturalment) hostils al esperit catalá. Pero no pas perque poguém témer capetzegallada d' una Comissió com la Directiva del Somatent en la que hi figuran digníssims patricis, que estém segurs no dexarian passar sense pública y solèmne protesta un tan brutal atropello. Ben la contrari, confiém nosaltres en sa bona disposició pera ferli empendre al Comandant senyor Fuentes, recent arribat, la conveniencia de satisfer com més aviat millor l' esperit del país, puig aixís es de justicia, acceptant la co oficialitat de las insignias castellanas y catalanas, conforme á nostra modesta petició.

De tots modos, consti que lo pitjor que pot succehir es que no 's vulgan sellar las faxas catalanas, en qual cas las durém sense sellar; pero las durém ab lo cap net y 'l cor dret com á bons fills de la terra. Ja las sellarém ab los batechs del nostre cor catalá cada vegada que sobre ell descansin».

DOS DISCURSOS d' en Joaquín Riera y Bertrán

II

La vida de la regió.

Excm. Senyor.—Damas y Senyors:

Fa dos mesos que 'm veyia honrat, tal com avuy, ab la presidencia de lluhit certámen que celebrá la ciutat de Valls, gloria de la provincia de Tarragona baix lo doble concepte agrícola y fabril, com en un y altre ho es de la de Barcelona aquesta veneranda ciutat de Manresa.

Allí, per haver sigut la Municipalitat qui organisá 'l concurs, creguí materia oportuna l' d' explicar, clara y llealment,—com deu ferho tot catalá—lo que es avuy la vida dels nostres Municipis, y lo que deuria ésser segons las teorías regionalistas, consignant que, cridats los Ajuntaments á la realisació de serveys de bon règimen entre las familias, may devían decaure en lo propósit d' unirlas cordialment, dins l' honor y prosperitat dels vehins, ni may, per consegüent, inspirarse en rancunias de secta ó de partit.

Aquí, per ésser la simpática Lliga Regional la organísadora del present Certámen, tant com per haverse celebrat á Manresa, baix galans auspicis que may podrém oblidar, la primera Assamblea de la Unio Catalanista, considero adequat disertar,—valdament sia 'sols á grans tochs, perque més nó consent l' acte,—sobre lo que es y lo que deuria ésser, en

opinió nostra, la vida de las regions, pera que brillés Catalunya com astre poderós, ab plenitut de llum y de calor vivificant, en lo cel de la nació espanyola.

Mireulo avuy aqueix cel, mirall somrisent de la Peninsula. Segueix tan hermós y justament ponderat per propis y extranys, com negrejjant, entrístidor y maldit aqueix altre cel de la política que envolta 'l país y 's aplóma sobre totas las comarcas, especialment sobre algunas més desgraciadas que la nostra per l' anémich ensopiment que la postra; per la falta de medis tradicionals ab que 's bat Catalunya; per-carencia d'aquexa ansia de rescabament que 'ns anima als catalans y de que Manresa n' es brillant exemple, ja que, en guerra com en pau, ha sapigut renàxer de las propias cendras. Miréulo be aqueix horisó moral ahont brilla tan ganyonament lo sol de la justícia; sentíulo be aqueix ayre malsá que penetra fins al moll dels óssos; fixéuvoshi be en aqueix predomini de lleugerassas, quan no de criminals passions, y diguéume si té res d' insensat l' afany de que 's redressi brau y fort lo patriotisme. La ma sobre 'l cor, diguéume si no es just y pertinent que aquí Manresa, de cara al Montserrat diví que imposa la veritat als llávis, se proclami una vegada més l' imperiós deber de que 'ls partits polítichs, deixant bizantinismes y frivolitats d' impura forma, que ja á ningú enganyan; rompent motllos vellís y desacreditats; fent foch nou de tot lo ressech y corcat que 's balandreja, busquin la sola y única solució que queda en la vigorisació de las antigas nacionalitats d' Espanya.

Jo comprench com tots vosaltres, perque en la realitat y de la realitat existim, quan difícil es que 'ls actuals partits espanyóls se transfigurin de sopte ó 's refassin de soca arrel. Mes tal y com ho vaig defensar aquí á Manresa en la Assamblea avans citada, defenso avuy la oportunitat que 'ls principis regionalistas, com naturalesa reconstituyent que són, vagin infiltrantse en las costums dominants mentres ve la hora de sa completa victoria.

Més clar: sense abdicar de cap de nostras ideas ni caragirárnoshi miserablement, reservant tot nostre afectuós entussiasme pera 'ls que las professan en sa integritat, prediquém la conveniencia de que 'ls homes d' avuy, desde 'ls més caracterisats als menós significats en la política activa, se convencin de que tot lo que es atentatori á las regions, tot lo que va per desnaturalisarlas y empobririlas es tan inmerescut com desatentat y que es, en cambi, tan prudent com exigible tot lo que arrenca vivent de las entranyas de las regions mateixas pera retornar més vigorosament á n' ellas, com retorna, després del treball, á la santa llar, lo jovent fill portanthi dignitat, protecció, riquesa y benestar. Los pares y sobre tot la mare, perque es més sensible al amor; se mira y 's delecta en aqueix fill y 'l goig es tan pur y tan inmens que dintre la familia hi reviuhen plahentas, agraphidas, tendrament agradadas del present las passadas generacions.

¿Perqué no confessar, senyors, que l' Estat espanyol, tal com es y tal

com funciona avuy, va de mal en pitjor? ¿Perqué no regoneixer que 'l criteri d' uniformitat que hi domina es fatalment tiranisador?—Las regions que foren algun dia verdaderas nacionalitats s' anyoran, porque no s' han confós ab la que las ha absorvidas. Y ¿qué té de rebeca, ni qué d' anti-espayola semblant anyoransa?... Visca y prosperi àmpliament l' Estat en tot alló que sia d' interés interregional y que la unió dels espanyols reclama; sia gran y sia floreixent, pera que tots poguém enorgullírnosen; més no 's condempni á las regions, en nom de semblant unió, á viure una vida trista y oprobiosament enmatllevada. No s' abodi 'l fatalisme. No s' obligui á captar á qui te prous cabals per passársela bé. Deixis á Catalunya regirse, expansionarse y progressar usant de tota llibertat compatible ab la de las altrás regions. Axó no es cap absurdota: axó ho créyem de lley y rahó com ho es que la planta que deu fructificar fructifiqui com ho es que del blat se 'n fassi farina, y de la farina pá que Deu n' hi dó.

¿Pot Catalunya,—sempre dintre d' aqueixa unió nacional que no ataca sino que ha defensat sempre 'l regionalisme,—pot constituhir encara verdadera nacionalitat? Sí. Fou nació durant centurias y, pesi á las sotragadas que ha sofert y als atentats de que han sigut víctima sas payrals institucions, ara per part del absolutisme unipersonal, ara per part del absolutisme colectiu, no s' es confosa ab cap altra regió, y menos ab la dominadora, conservant desditxas á través, fesomia, carácter, viventa personalitat.

Tant nos calumnian, donchs, los qui 'ns motejan de separatistas, es á dir d' enemichs de Espanya, com nos injurian los qui 'ns voldrian renegats, es á dir enemichs de Catalunya. Protestém contra aquell dictat, com protestém contra aqueixa sistemática absorció que pesa nostra á Mare-Pàtria, perquè 's basa en essencial injusticia y perquè s' ha sostingut y 's sosté á favor de tantas injusticias quantas son las ofensas á las regions monopolisadas.

Y no s' alegui, pera lligitimas aquellas, lo consentiment de Catalunya ni 'l transcurs del tems.—Catalunya, no ja com á nacionalitat, pero ni com á entitat jurídica, no ha enrahonat ni há pogut enrahonar may desde que oficialment fou absorvida y anulada. En quant al transcurs del temps, per llarch que sia, no pot convalidar cap iniquitat, ni justificar cap opressió. Quan las opressions ó iniquitats se fundan en lo dret de la forsa contra la forsa del dret, los pobles podrán resignarshi, no avenirshi. May prescriu lo dret de refersen, may lo deber de rescabalarsen. Es lley de Deu que no vol iniquitats, es alé vital de la conciencia que 's revolta y clama contra lo atentatori á las prendas del nostre íntim amor; es impuls que 'ls pobles deuen seguir y seguëxen quan no s' han degradat.

Subdividida, millor dit escuarterada la nació espanyola en capritxosas provincias, ni las explica la Historia, ni las abona la Geografia, ni son expressió. d' altra mira que la de férlashi perdre l' esma de patria natural. Lo centralisme las sosté, y es tan visible la seva intenció y tan

evident la seva suspicàcia, que per llei especial prohibeix no sols tota acció mancomunada, sino fins tota intel·ligència pera lo més insignificant y ténue entre las provincias pertanyents á una mateixa regió.

¿No es irritant, senyors, aqueix rezel de que 'ls germans s' entengin y 's relacionin? ¿No fora, al contrari, altament laudable 'l fomentar la desaparició de las rivalitats que entre ells existeixin? ¿Per qué ha de plau-relí al centralisme trontollar y atacar interessos de la provincia de Barcelona en nom dels de la provincia de Girona, y 'ls de la de Lleyda en nom dels de la de Tarragona? Donchs treballém tots, que es feyna de tots digna, per un Estat que trobi bo de armonisar aqueixas corrents; treballém per un Estat que sápigui y vulga fondre interessos barcelonins y gironins, tarragonins y lleidetans en interessos de regió catalana que serán molt més naturals, molt més purs y nobles y perdurables que 'ls interessos d' artificiosas provincias en vergonyosa rivalitat.

Se 'ns advertirá que axó es ideal impossible de realisarse porque las necessitats modernes han creat antagonismes provincials inevitables. Valdament tinguessen rahó los qui tal observin, nosaltres diríam als governants; no'ls estimuláu semblants antagonismes. ans be donáu totas las facilitats conduhentas á que s' atemperin y cedeixin. Si han de venir sacrificis d' uns en pró dels altres habitants de Catalunya, no 'ls feu odiosos, feulos compensablès; moderáu y suaviséu, en compte d' accentuarlas de mala manera ab habilitats d' un maquiavelisme que, com á bons espanyols deuría avergonyirvos, aquexas malehidas rivalitats provincials.

¡Ah senyors! ¡Fan pór las reivindicacions regionalistas, fa horror la autonomia regional, que vol dir llibertat, y no 'n fa la llibertat individual, que vol dir autonomia!.. ¡Contradicció inesplicable! ¡Confiar en la soberania del individu, que conduheix tot sovint á la suma de voluntats heterogénas, y desconfiar de la soberania regional que fora expressió de sumas congruents de voluntats!

Y si de la esfera politica y administrativa, en general, passém á la concretament económica, més justificadas resultarán encara las pretensions que defensém.

Que á cada regió no se la dempni ab gastos excessius en lo principal y en los de cobrança; que se li assigni 'l contingent ab que dega contribuir als pagaments necessaris del Estat, deixantla en perfecta independència pera recaudar tals tributs, al igual que 'ls que reclamin las respectivas necessitats. ¿Qué te aixó de facciós? ¿Qué de irregular ni anormal, quan subssisteix encara, be que desnaturalisat, en determinadas regions espanyolas com la Navarra y las Provicias Bascongadas que han tinguda la la virtut sufficient pera no sucumbir del tot al jou de la centralisació y, per axó, admiran ab sa honrada administració pública que fa un bé de Déu d' aquells païssos qual veritable civilització 's fonamenta en la ins-trucció del poble y 's manifesta en la intel·ligent prestació de tota mena de

seveys? (1) ¿Per uué no tendir á que totas las regions d' Espanya se semblin á aquellas sensatas regions, en lloch de afanyarse per assimilar insensatament aquestas á la desdítja de totas las altrás?..

La descentralisació es principi salvador per Espanya: donchs com á las contribucions en diner, aplíquis al anomeuat tribut de sanch.

Si revolta á Catalunya sembant tribut tal com avuy deu prestarlo, per lo anti igualatari y renyit ab las nobles tradicions del pays; si Catalunya prefereix lo servey militar voluntari, establert en nació tan poderosa com la Gran Bretanya, auhelós d' evitar que sian únicament las familias sense cabals pera redimir á llurs minyons las que plorin l' arrencament d' ells á la flor de la vida y del treball, may trobará just Catalunya que en nom d' una unitat llegistaltiva que sembla tenir per única norma 'l fer diner á tota costa, se la obligui á dita aborrible prestació, com no pot avenirse á que 's hi perpetuhin impostos de mala mena y de racaudició odiosa y fins repugnant.

L' Estat nacional ha de menester exércit y diner. ¿Qui ho dupta? Tinga enhorabona ls que li calgan; mes deixis á Catalunya en llibertat pera facilitarli un y altre com crega més de bon gust y més atemperat á son modo de governarse. Lo contrari ho estimém imposició, abús de Poder, persistencia d'un dany sense justificació.

Se 'ns oposará que lo que de son passat li queda á Catalunya no constituheix prou garantia pera funsars'hi la revivalla que pretenim. Se 'ns dirá que sa decadencia l' ha inutilisada pera sa autonomia.

Examinemho.

De dret y de fet los catalans tenim encara, gracias á Deu, idioma propi. ¿Y qué vol dir tenirne? Vol dir que no debém estrefer ni arraulir pen-saments y y afeccions; dir que la unió de Catalunya ab Castella,—ben tristament altra que la realisada avans ab Aragó,—no 'ns ha fet indignes de reconstituhir la solidaritat de nostra amada terra, perque las varietats comarcals del idioma no obstan á sa unitat substancial; vol dir que, pera elevar nostre esperit al cel, com pera comunicarlo ab los homes, nos ser-

(1) Respecte á instrucció pública consignaré 'l dato, recordat per mi anys en altre treball, de que á las Bascongadas no arribava á un hu per cent lo número de las personas formadas que no sabian de llegir y escriure.

En quant als demés serveys, basta fixaros en l' abundancia de vias de comunicació ben construïdas y conservadas que enriqueixen territoris ingrats de mena. Aposta d' ellas citaré un fet presenciât per mi; fet que, insignificant en apariencia, ben meditat resulta eloqüent. Durant una passejada estiuhenea per aquellas lerras d' Euskaria vaig veure, més d' una vegada, com nostre tartaner al arribar á las casetas hont se paga l' estipendi de trãnzit per la carretera, aturava 'l vehícul y cridava ben expontáneament al encarregat del cobro pera satisferli aquell. Compareixia l' administrador que'era... un baylet ó uua noyeta. Pósishi esment: lo cotxeró estava *interesat en pagar*. ¿Per que? Perque sabia que 'l diner que entregava no seria barrotat, sino que s' esmersaria lleal y honradament en la conservació de la carretera. Lo cobrador era un bordegás. ¿Per qué? Perque no calia que fos persona major en un país ben regit ahont los habitants son pagadors voluntaris perque saben que no han d' esser defraudats ni burlats.

vim tots los catalans d' un mateix *medi*, y que, per tant, un mateix de-
ma la naturalesa que sia 'l *fi* que 'ns atregui; vol dir que, si la cen-
tralisació ha posat lo peu al coll, no l' ha posat al cor de la Pàtria cata-
lana; vol dir que, per base de nacionalitat renovable, possehim lo que no
possehexen algunas nacions indepents, llengua propia; y que, com la
possehim y 'ns sab bona, y es sanch de nostra sanch y 'n estém tant més
enamorats com més nos la maltractan,—perque l' amor verdader creix
ab las contrarietats,—desitjem ab desitj vehement de l' ànima que sia la
llengua catalana llengua de nostres Temples, de nostras Escolas, de nos-
tres Tribunals y Corporacions, porque á tot arreu mareix ésser conside-
rada y no ferida, festejada y no motu d' escarni la que, parlada algun dia
per Sants y Reys y Poble gloriós, ha tornat á ser element vital d' una
literatura potent com arbre de grandió brancatje, honor de la boscuria,
que no han abatut ni han d' abatre 'ls més horrorosos temporals.

(Seguid)

L I T E R A T U R A

M I T J A G A L T A

X

Eram al matí d' uu diumenge, rioler y assoleyat com solen serho 'ls
dias festius, que fins en aixó 's deixonda la Naturalesa pera complaurens.
El rellotje de can Met, qu' era de repetició, tocava las vuyt per segona
volta, al caure 'l darrer toch, la mare de 'n Met, que ja feya estona sos-
pitava si son fill s' hauria rendit de nou als afalachs del somni, 's decidí á
penetrar en son cuarto pera desvetllarlo. Encara no havia tret el cap á la
porta, que reculá totduna, sorpresa de veure 'l mitx vestit y sens rentar,
recolsat al cayre de la finestra. bo y sostenint aquells posats d' embufa-
ment qu' ella li havia sobtat tantas vegadas. «Aixó no pot durar.—'s di-
gué á si mateixa;—y eixí del passadís ab las mans al front com per apay-
gavar son desespero. En tant, en Met, que no s' havia apercebut de la
seva mare, continuava eulayrant el curs de sa imaginació, sospesa per la
vuydor de l' espay, ayrosa y joguenera com són «as de bastos,» l' estel
que feya volar cuan era noy, ab tanta sort com anomenada.

No cal dir quin era l' objectiu de son capficament: la Neta. Tot son
desvari 's reduhia á cercar lo mellor medi pera lliurarla de 'n Mitja-gal-
ta, á fi de fersela seva, usant del poder que facilita 'l rector de la parro-
quia. Tres maneras de conseguir son propósit havia ideat son febrós cer-
vell; mes com cada una d' ellas oferia sérias dificultats, l' expremia de
nou pera probar si 'n rayava un altre. Ja casi la tenia, á punt y tot de
posarhi 'l *visto bueno*, cuan li caygué la ploma de la má; es á dir, cuan
l' estel de sa fantasia capgirellá fins á terra com si una llanceta li hagués
tallat el fil.

—Qu' hem de fer, noy? —esclatá una veu, massa coneguda pera de-
sairarla.

S' alsà en Met de la cadira, y dirijintse envers à son pare, clavat al dintell de la porta, respongué, sobtat:

—No se que voleu dir, pare.

—Qu' això ja no pot durar, afegí aquet, ab agre tó.—Aderrera teu fins ta mare s' hi enmalaltiria... Y una marfuga als seus anys!.. Entens?.. Be, quo 't passa?.. Qué tens?.. Qué vols?.. Si 't sens algun corcò ¿perqué no 'l manifestas?.. Jo també he sigut jove!.. Explicat!.. No 'm respons?.. Es que si es cosa d' enamoraments no vull que me 'n resis fins que s' ho aportí ta barba... Ho tens entés?.. Veyám, pues, si durará gayre 'l fé 'l mussol?...—

Y esguardant à ne 'n Met, serio y compassiu alhora, com si lluytesen en son interior efectes contraposats, tombá la esquena, allunyantse à grans passas.

Visiblement afectat, en Met guayta à son pare en tant desaparexia pel fons del passadís, fins que, de sobte, obehint, sens dubte, al espesó d' una rebeca idea, s' acabá à corre-cuyta de vestir, eixint com disparat de sa casa.

Caminant pel carrer ab incerts passos, bellugosas las mans y sonte-nint ab si meteix una acalorada conversa, aparentava com victima d' una enagenació mental. Mil dubtes alhora feyan la sardana en son recuyt cervell, aturdintlo ab escruixidors y esgarrifosos crits, conjunt d' espinguets com els qu' ixen d' un goich al encauharse las granotas; mes que 'l sol frech de sa voluntat sostenia de tant en cuant, com basta 'l cap d' un palet pera imposar quietut al gorch, Tú serás meva!..-allavors se deya. Y segia gambejant, gambejant, fins que sa fermesa defallia de nou, y refentse sos embulls y dubtes el gorch recobrava sa brillanguera vida, ja maliciosas las granotas de que 's perdia 'l palet en el fons de la llotada.

Marejat aixis, al pla de las Comedias, en qual lloch el volantiner ja hi tenia format el rotllo. No cal dir si 'n Met s' hi enquibiria desseguida. Frisés pera sapiguer per boca de la Neta la conducta de 'n Mitja-galta desde 'ls fets derrers, y desitjós de sentir algun dols mot que l' alentés en sos propòsits, contrabalancejant aixis, l' aspresa de la decepció rebuda, aduch els segons se li tornavan anys, precisament en Mitja-galta distreya al públich ab los curiosos fochs de la bola. Mellor cojuntura no la podia ensopegar pas. Pegá cop d' ull hont era 'l de la orga, y topantse ab la Neta, qu' amanyegava al *Scheling*, ajegut en sos peus, s' hi dirijí resolt. La primera pregunta que li endressá al tenirla à tret, fou la de si 'l saltimbanquis havia arriat las velas de sa rancúnia. Estava consensut de que la Neta sabia molt desde la nit que 'ls sorprengué en Mitja-galta.

—Y com se 't porta?—li digué, signantlo.

—Encara!..—contestá.

En Met, que 'n lloch d' un dubtós somriurer esperava un devassall de llàgrimas, no sabia cenjuminar rarsa semblant.

—Es à dir, que no t' ha maltractat mes?...—prosseguí. Que no s' ha esbravat de nou?.. Qué 't respecta?.. Qué 't...—

—Ni 'l coneix!.. No 'm sembla ell...—la Neta reprengué.

—Y de mi que t' 'n diu?..

—Ni me 'n parla!..—exclamà la noya.

Badoch, en Met, devant de transformació tan radical, fins dubtava de si meteix; que 's com dir que ni regoneixia à la Neta; à la Neta, per la que ni un instant reposava.

Acostumat à véuerla en somnis ab la palma del martiri entre sas mans, no atinava com aquella víctima de la miseria pogués borrar de son rostre 'ls solchs d' un seguit torment.

—Qué 's estrany!..—afegí, ab sequedat.

—Tal com t' ho dich.—responguà la Meta. —Desde l' endemà d' aquella nit coneix que 'm mira d' altre modo. Aduch à estonas sospito que no sia estafeta sa conducta. Me tracta ab un carinyo... ab un mirament... Com que d' ell no hauria esperat may,!..

—Que 's estrany!..—repetí en Met. Y eixí del rotllo per no esser descobert de 'n Mitja-galta, que ja s' acostava.

En vá es consignar aquí que totas las horas del dia las passà en Met subjecte al potre del dubte. Exaltada la seva imaginació, fantasiava y mes fantasiava, fins à debilitarse 'l cervell à cópia d' estragarlo. Se l' haguera vist à tothora ab una mà dessota 'l front, com si tractés d' esbargir aquell aixam d' amohinosas ideas, ó com si temés que ab sa feixuga càrrega li proges en estabellar. Rendit al últim, física y moralment, se dirijí à sa casa en busca de saludable repós.

Una suau reacció s' operà en son esperit al penetrar en son cuarto.

L' ayret qu' entrava per la finestra, à intermitents alenadetas, el desvanesqué de mica en mica.

De sobte s' animà, feu un gesto revestit d' enteresa com si arrabassés de sa memoria algun infortunat recort, y s' adevantà dret à la finestra; ajupintse al arribarhi pera agafar sa condormida guitarra.

En un dir «Jesús» li tragué la pols y li cambià 'l cordatje. Al véurers agensat de las festas aquell esturment, llensà sospir darrera sospir, com si una expansiva forsa foragités sa concentrada pena.

En Met afinà sos tons, y après, gayre be sens adonarse 'n, reprengué sa interrompuda lliçó, aquella pessa d' estudi qu' un seu amic li havia fet à mans. A las palpentas interpretà 'l primer tros. Fixos sos ulls en la solfa y encastadas sas orelles à la caixa del armoniós esturment, tenia l' esperit, com sol dirse, penjat de la darrera nota. De sobte separà las mans del cordatje, abandonà las clavias, y alsant el cap en actitud atenta y meditativa, deixà trascorrer un bon espay de temps. No es pas que s' adonás d' alguna corda desafinada, ó bordó poch tirant, que 'ls tons de son esturment, guardavan armónica relació. Convençut potser, de son error, reprengué son estudi ab el meteix afany que sentia al comensar. Ja finia 'l tros que mes dominava, cuan deixà altre volta l' esturment, bo y dirigintse a la finestra, hont hi passà una bella estona. «No es ella... No és ella.»—exclamà, com si hogués ohit la vibració d' aquella tosseta que tan be recordava. Y ocupant de nou sa cadira probà d' empendrer la lliçó sospesa.

Ja havia agafat la guitarra, quan s' aixecà tot d'una pera arrimar-la al reconet... La morta retornava al nintxo. Y es que, ab tot y 'ls esforços de sa voluntat, en Met no podia asserenarse.

Notant, que s' ennuvolava son esperit, resolgué guarir-se del mal temps, cercant en el coixí de son lletet una acullida segura.

(Seguirá)

JOAN PONS Y MASSAVEU.

NOVAS

Lo passat diumenge se verificaren en la parroquial Iglesia de S. Feliu los solemnes cults á la Verge del Roser.

A las 10 del matí tingué lloch ofici solemne ab sermó que digué lo Rt. D. Anton Solanas, Pbre. coadjutor de dita parroquia; á las 3 de la tarde solemnes *vespras* cantadas per la reverent Comunitat, seguint la benedicció dels rosaris y á continuació la tradicional professó del Roser, que recorregué varis carrers del voltant de la Iglesia, y al retorn se cantaren los *Gotgs*.

En la funció de la nit, nostre particular amich lo Rvnt. D. Salvador Borrell Pbre feu un eloqüent sermó en catalá seguint sa costum de bon patrici; tant debó que sempre poguessin dirho axís pera millor gloria de Deu y profit de la pátria catalana.

Dits actes se vejeren molt concorreguts presentant lo altar un bonich pecte tan per la espléndida iluminació que hi havia com per la profusió de flors que 's destacaba. Doném la enhorabona als Senyors administradors, y á tots cuants se desvetillaren per la solemnitat de dita festa.

La Germandat de Sant Francesch establerta en aquesta ciutat avuy verificará sa tradicional festa, celebrant-se en la Parroquia de Sant Feliu un solemne ofici dedicat á son patró.

Ocupará la cátedra sagrada lo digníssim escolapi P. Joseh Isanda.

Molt nos plau saber que per indicació del Sr. President de la mateixa Germandat ha volgut que l' sermó fos ab llengua catalana.

Felicitem al senyor President y fem vots porque tingui imitadors.

Per avuy diumenge, nit s' ha disposat en lo teatre dels Camps de Recreo una extraordinaria representació de la celebrada ópera en 4 actes del Mtre. Bizet: *Carmen*, desmenyant las principals part la celebrada contralt Senyoreta Riera, l' eminent tenor *Angioletti* y lo popular barítono Sr. Rovira.

Ab molt gust hem llegit en lo periódich «Las Cuatre Barras» de Vilafranca del Panadés lo següent solt que fem pera que 's confirmi:

«Nostres companys de causa de Balaguer y Cervera ne diuen que 's troban ja molt avansats los actius treballs que estan fent per establir en cada una de aquellas duas importants poblacions un Centre Catalá destinat á propagar en aquellas comarcas nostres ideals regionalistas. Nos alegrem en gran manera de tan grata noticia y esperém ab ansia lo poder donar ben habiat la da sa definitiva constitució, per los bons resultats que ábdos Centres reportarán, sens duple, á nostre causa.»

Per aqueste nit s' ha disposat en lo teatre Euterpe una representació de la grandiosa ópera *La Favorita*, prenent part, lo celebrat tenor Sr. Mo-

rera, lo baritono Sr. Mestres, lo bax Sr. Thos y la tiple senyoreta Julià.

La part instrumental esta confiada á la orquesta *Fata ndas* ab augment, y dirigida per lo célebrat Mtre. Goula (fill).

Ab motiu de las festas del Pilar la empresa del ferro-carril del nort ha establert preus reduits de anada y tornada, per qual motiu tots los trens van replens de passatgers.

Durant dos dias de la setmana que acaba de transcorre ha fet llit nostre respectable amich y company de causa lo Secretari del *Centre Catalá* d' aquesta ciutat, Enrich Diumaró,

Fen vots per son prompte restabliment.

Segons llegim en *L' Aióli*, lo celebrat compositor Reyer, autor de la ópera «Salambó» ha estat á Maillane residencia d' en Frederich Mistral, pera saludar al gran provenssalista, havent dexas anar l' ilustre músich alguna indicació que 's pogué pendre com á propòsit de compondre una ópera sobre 'l poema dramátich de en Mistral *La Reino Jano*.

L' esculptor Benlliure, ha acabat ja la estatua del ilustre escriptor bascongat D. Antoni Trueba, que deu erigirse en un jardí públich de la ciutat de Bilbao.

Lo famós escriptor que tant estimá á sa volguda Biscaya, está representat seyent en un banch rústech, en actitud de meditar algún de sos escrits, y sosténint ab la ma dreta, lo paper sobre 'l que ha de escriure sos pensaments.

Aviat s' enviará á Barcelona la reproducció en guix de la esmentada estatua, pera ésser fosa en bronzo.

Segons llegim en *El Norte Catalán* de Vich, per indicació del Excm. é Ilm. Dr. Morgades, lo dia 25 del mes passat, passaron á Sant Joan de las Abadessas, los distingits arquitectes don Elies y don Francesch Rogent, al objecte de comenssar los estudis de restauració de la antigua colegiata d' aquella vila, per haverse proposat S. E. Ilma. restaurarla en lo possible, donant una nova proba de son amor á la Religió, al art y á las glórias de nostra benvolguda Patria.

En Gladstone y Lord Tweedmouth, contestant á una circular de la Lliga nacionalista de Irlanda, enviarenli dos xechs de 2.500 pessetas. Aquest fet originá en la prempsa inglesa una agre polémica, á la que ha posat terme lo Comité executiu de la Lliga, retornant als generosos donadors los xechs, y manifestantlos que la circular los degué ser enviada perequivacació, puix no consta que fos degudament acordat.

ANUNCI OFICIAL

CENTRE CATALÀ DE SABADELL

Per lo present anunci s' acusa rebut de las demandas del Compendi de la Doctrina Catalanista, als senyors següents:

Marián C. Roig, de Vilafranca del Panadés.

Jaume Saguer y Barceló, de Banyolas.

Enrich Miralles y Gual, de Sabadell.

Antoni Pons, de S. Joan de Mediona.

Antoni Sunyol, de Barcelona.

Pau Colomé, de Sabadell.

Francisco Rifá y Planas, de Sabadell.

Joan Pons y Massaveu, de Barcelona.

Bonaventura Gumbau, de S. Pol de Mar.

Joaquim Miralles y Padrós, de Sabadell.

Enrich Solé, de Tremp.

Tomás Fontova y Esteva, d' Os de Balaguer.

Lliga Regional, de Manresa.

Jaume Poch, de Capmany.

Pere Moix, de Sabadell.

Salvador Fontdevila, de Sabadell.

Enrich Diumaró, de Sabadell.

J. Verges, de S. Esteve de Castellar.

Joseph Roig Roqué, de Vilafranca del Panadés.

Marián Serra, de Canet de Mar.

Agrupació Catalanista, do Vilassar de Mar.

J. Puigdollers y Maciá, de Barcelona.

Carles Pujolá, de Sadadell.

Jaume Sayol, de Sabadell.

Associació de Propaganda Catalanista, de Barcelona.

Sebastià Miralles y Navarro, de Sabadell.

Un catalanista, de Sabadell.

Angel Manau, de Sabadell.

Jordi Forcada, de Sabadell.

Las demandas se servirán a la major brevetat per ordre de recepció.

Lo que 's posa en coneixament dels interessats pera 'ls efectes conseqüents.

Sabadell 13 Octubre 1894.

P. A. del Concell General.

Lo Secretari,

Enrich Diumaró.

Lo Centre agraphirá als periódichs catalanistas la inserció d' aquest anunci y dels successius, al objecte de que puguin enterarsen los interessats.

Imprempta de Pere Tugas, Carrer de Calderon, 36, Teléfono, núm. 186.—SABADELL.